

Ks. Stanisław Hareźga

Odnowa biblijna parafii

Projekt duszpasterski
Dzieła Biblijnego im. Jana Pawła II
w Archidiecezji Przemyskiej

Wydawnictwo
Archidiecezji Przemyskiej

Przemysł 2018

© by ks. Stanisław Harężga

Projekt okładki
ks. Bartosz Rajnowski

Łamanie
ks. Józef Trela

ISBN 978-83-64989-34-6

Wydawnictwo Archidiecezji Przemyskiej
Plac Katedralny 4A, 37-700 Przemyśl

Wprowadzenie

Prezentowany projekt odnowy biblijnej parafii jest odpowiedzią na wezwanie programu duszpasterskiego Kościoła w Polsce na rok 2018/2019, by przeżywać go pod hasłem „W mocy Ducha Świętego”. Skoro Duch Święty swą mocą nieustannie odnawia Kościół i buduje go na fundamencie Chrystusowej Ewangelii, rodzi się zasadnicze pytanie, co trzeba czynić, aby było Go więcej w kościelnym duszpasterstwie. Oczywiście nie stanie się to poprzez samą tylko ludzką aktywność i wymyślanie nowych akcji duszpasterskich, ale poddawanie się mocy Ducha Świętego przez samych duszpasterzy i wszystkich wiernych. Pewną drogą ku temu jest pokorne i wytrwałe słuchanie i przyjmowanie słowa Bożego, a najlepszym środowiskiem kościelnym, w którym to może się realizować jest zawsze parafia. Dlatego w niej wszelka działalność duszpasterska winna być skoncentrowana na słowie Bożym. Dopiero wówczas będzie mogła realizować się stopniowa przemiana parafii w prawdziwie chrześcijańską wspólnotę, żyjącą słowem Bożym, zdolną do dawania świadectwa wiary i ewangelizacji świata.

W oparciu o skrótowo wymienione założenia teologiczno-pastoralne powstał projekt odnowy biblijnej parafii. Wpisuje się on w powszechną misję Kościoła, którego zadaniem jest nieustanne

otwieranie przed wiernymi skarbcza słowa Bożego oraz zdecydowany i skuteczny powrót do Biblii w ramach nowej ewangelizacji. Istotą projektu nie jest więc jakieś jedno tylko wydarzenie duszpasterskie, ale stopniowy powrót do Biblii we wszystkich działaniach oraz inicjatywach duszpasterskich i formacyjnych w parafii. Nie jest on też konkurencją dla podejmowanych już inicjatyw ewangelizacyjnych w parafii. Należy go postrzegać nie tyle w kategorii jakiegoś nowego programu duszpasterskiego, ile raczej długofalowego apostołatu biblijnego ciągle ożywiającego parafię w tym, co należy do istoty życia chrześcijańskiego, które winno być oparte na słowie Bożym.

Niniejsza publikacja została pomyślana jako ogólna prezentacja projektu odnowy biblijnej parafii, zanim jej założenia będą dokładniej omawiane w ramach formacyjnych spotkań kapłańskich w archidiecezji. Najbliższy rok duszpasterski przeżywany pod hasłem „W mocy Ducha Świętego” będzie próbą rozpoczęcia projektu przez wszystkie parafie archidiecezji. Konkretnym przejawem tego będą comiesięczne spotkania formacyjne ze słowem Bożym wszystkich stowarzyszeń, ruchów, grup modlitewnych i wspólnot duszpasterskich istniejących w parafii. Scenariusze takich spotkań formacyjnych zostaną przygotowane dla wszystkich księży w odrębnej publikacji. Mam nadzieję, że dzięki tym spotkaniom i rozeznaniu tego, co Duch mówi do Kościoła, wielu księży gotowych będzie do kontynuacji odnowy biblijnej w swoich parafiach. Jeśli powstanie grupa chętnych duszpasterzy do współpracy w tym kierunku, wówczas po duchowym przygotowaniu, wraz ze swymi parafianami – uczestnikami całorocznych spotkań biblijnych – wezmą udział w pierwszym archidiecezjalnym kongresie Dzieła Biblijnego. Będzie to równoznaczne z ofi-

cyjnym rozpoczęciem projektu odnowy biblijnej parafii, który będzie inspiracją do dalszej drogi chrześcijańskiej formacji ożywianej przez słowo Boże.

Na przyjęcie takiej strategii działania decydujący wpływ miało doświadczenie wyniesione z „Roku Biblii” (2000/2001). Jego celem była intronizacja Pisma Świętego w rodzinach w każdej parafii archidiecezji. W wielu parafiach do intronizacji i lektury Biblii zadeklarowała się rekordowo duża liczba rodzin i osób indywidualnych. Miał to być punkt wyjścia do dalszej pracy w tym kierunku. Okazało się jednak, że była to tylko jednorazowa inicjatywa duszpasterska, która nie została skutecznie wykorzystana dla dalszego rozwijania duchowości i kultury biblijnej wiernych. Zasadniczą przyczyną takiego stanu rzeczy był brak oddolnego zainteresowania duszpasterzy oraz zachęty, wsparcia i koordynacji ze strony Wydziału Duszpasterskiego Kurii oraz archidiecezjalnego duszpasterza biblijnego. Dlatego teraz proponowaną odnowę biblijną parafii na stałe będzie prowadzić i ożywiać istniejące w archidiecezji Dzieło Biblijne im. Jana Pawła II. Jego statutowym celem jest przecież szeroko rozumiana promocja duszpasterstwa i apostołatu biblijnego.

Jako moderator Dzieła Biblijnego wyrażam wdzięczność i podziękowanie ks. abp. Adamowi Szalowi za poparcie inicjatywy odnowy biblijnej parafii, a dyrektorowi Wydziału Duszpasterskiego ks. dr. Janowi Szelągowi dziękuję za starania i troskę o promocję słowa Bożego w duszpasterstwie na poziomie ogólnodiecezjalnym oraz w formacji duchownych i świeckich naszej archidiecezji. Zapraszam wszystkich księży do współpracy nie tylko w tym roku duszpasterskim, ale w dalszej realizacji projektu odnowy biblijnej parafii. Nie spodziewajmy się natychmiastowych

i spektakularnych sukcesów. Największym będzie już sama nasza kapłańska solidarność i włączenie się do apostołatu biblijnego. A jeśli realizacja programu zmieni życie choćby jednej parafii, to przyczyni się do zmiany życia całego Kościoła. Niech nie braknie nam zapału i odwagi do podjęcia się dzieła odnowy biblijnej, jaką Opatrzność stawia dziś przed całym Kościołem. Bóg chce od nas kapłańskiej integracji, duchowej mobilizacji i ofiarnej pracy na rzecz królestwa Bożego w świecie, który w wielu regionach coraz bardziej staje się duchową pustynią. Oby nasza posługa słowu Bożemu wydała wspaniałe owoce chrześcijańskiego życia dla dobra nas samych, dla duchowego ożywienia naszych parafii i całej archidiecezji.

Rytwiany, lipiec 2018 roku
Pustelnia Złotego Lasu

ks. Stanisław Hareźga

1. Fenomen odnowy biblijnej w Kościele

Dla uzasadnienia odnowy biblijnej parafii należy pamiętać, że wpisuje się ona w szersze tło trwającej odnowy biblijnej w całym Kościele. Rozpoczęta na długo przed Soborem Watykańskim II otrzymała na nim oficjalne potwierdzenie Kościoła. Wprawdzie słowo Boże zawsze było w nim obecne, ale ta jego obecność była jakby na peryferiach, nie docierała do świadomości wiernych, nie przyczyniała się też do rozwoju teologii i duszpasterstwa. Od czasu Soboru nastąpiła zasadnicza zmiana. Biblia stała się punktem wyjścia refleksji teologicznej, źródłem inspirującym i ożywiającym duszpasterską działalność Kościoła. Słowem Bożym żywi się kaznodziejstwo, katecheza i wszelkie chrześcijańskie nauczanie. W praktyce oznacza to przywrócenie Pisma Świętego całemu ludowi Bożemu, który karmiąc się obficie słowem Bożym, ma przyczynić się do wzrostu Kościoła.

Potwierdzeniem obranej przez Sobór drogi odnowy biblijnej był nadzwyczajny Synod Biskupów w 1985 r. oraz ukazanie się dokumentu Papieskiej Komisji Biblijnej „Interpretacja Biblii w Kościele” (1993 r.). Obydwa wydarzenia okazały się nie tylko doskonałym „narzędziem” do rachunku sumienia z posoborowej odnowy biblijnej, ale również nowym impulsem do bardziej zdecydowanego i skutecznego powrotu do Biblii w ramach nowej

ewangelizacji. Do takiego powrotu często nawoływał papież Jan Paweł II przy okazji Wielkiego Jubileuszu dwutysięcznego roku od narodzenia Jezusa Chrystusa. Zaraz w pierwszym roku przygotowań do jego obchodów, w liście apostolskim „Tertio millennio adveniente” (1994 r.), papież wyznaczył Kościołowi zadanie: „ponownego odkrycia Chrystusa-Zbawiciela i Ewangelizatora” poprzez „powrót z odnowionym zapałem do Biblii, czy to przez świętą Liturgię, przepełnioną Bożymi słowami, czy przez pobożną lekturę, czy przez odpowiednie do tego instytucje i inne pomoce” (TMA 40). Zaś w kolejnym liście apostolskim „Novo millennio ineunte” (2001 r.) zbierając owoce Jubileuszu i kreśląc dla Kościoła program duszpasterski na trzecie tysiąclecie, Jan Paweł II postawił przed nim zadanie kontemplacji oblicza Chrystusa w oparciu o Pismo Święte, „które od pierwszej do ostatniej strony przeniknięte jest Jego tajemnicą, ukazywaną w niejasnym zarysie w Starym Testamencie, a w pełni objawioną w Nowym” (NMI 17).

Kolejnym bardzo ważnym krokiem dla odnowy biblijnej w Kościele było zwołanie przez papieża Benedykta XVI zwyczajnego Synodu Biskupów poświęconemu „Słowu Bożemu w życiu i misji Kościoła” (2008 r.). Jego pokłosiem stała się posynodalna adhortacja apostolska „Verbum Domini” (2010 r.), która zawiera szereg istotnych kwestii dla przyśpieszenia i zdynamizowania odnowy biblijnej w Kościele. Z papieskiego dokumentu można wydobyć następujące najważniejsze wskazania:

- należy pogłębiać kościelną świadomość o naturze i różnych wymiarach słowa Bożego;

- odnawianie wiary w słowo Boże winno iść w parze z pogłębianiem umiejętności jego interpretacji;
- szczególnym miejscem kontaktu wiernych ze słowem Bożym zawsze pozostaje liturgia;
- ważnym miejscem posługi Słowa w Kościele jest nadal katecheza, która w różnych formach i fazach zawsze powinna towarzyszyć ludowi Bożemu;
- duszpasterstwo biblijne nie należy kojarzyć z jedną z form duszpasterstwa, ale dążyć do jego intensyfikacji przez biblijną animację całego duszpasterstwa;
- właściwym środowiskiem do lektury i poznawania słowa Bożego są chrześcijańskie wspólnoty, a szczególnie rodziny;
- wielki pożytek w budowaniu wspólnoty Kościoła pełni wspólnotowa oraz indywidualna lektura Biblii, zwłaszcza w formie „lectio divina”;
- wykorzystanie wielkich możliwości posługi słowu Bożemu w Kościele wymaga dobrze przygotowanych „sług Słowa”.

Ostatnim ważnym głosem Kościoła w kwestii odnowy biblijnej jest posynodalna adhortacja apostolska papieża Franciszka „*Evangelii gaudium*” (2013 r.), która łączy ją z potrzebą nowej ewangelizacji. Duchowe przebudzenie Kościoła papież upatruje w przejściu „od duszpasterstwa zwykłego zachowywania stanu rzeczy do duszpasterstwa zdecydowanie misyjnego” (EG 15). Przy kwestii ewangelizacji dla wzrostu wiary papież oświadcza, że „trzeba stale formować się do słuchania Słowa”; a za Benedyktem XVI powtarza, że jest rzeczą nieodzowną, „aby słowo Boże stawało się coraz bardziej sercem wszelkiej działalności ko-

ścielnej” (EG 174). Istotny jest też papieski postulat: „Studium Pisma Świętego powinno być dostępne dla wszystkich wierzących”. W ślad za nim idzie duszpasterski wniosek, „żeby diecezje, parafie i wszystkie wspólnoty katolickie proponowały poważne i wytrwałe studiowanie Biblii, jak również promowały jej modlitewne czytanie osobiste i wspólnotowe” (EG 175). Tym wnioskiem kończymy krótką refleksję nad fenomenem odnowy biblijnej w Kościele. Zgodnie z podpowiedzią papieża Franciszka jej powodzenie zależy od bardziej ewangelizacyjnego i misyjnego charakteru wszelkiej duszpasterskiej pracy w Kościele.

2. Słowo Boże źródłem duchowej odnowy

Odnowa biblijna nie polega na samym tylko zewnętrznym użyciu Pisma Świętego, ale otwarciu się na nowość, jaką przynosi jako słowo Boże. Specyfika tej nowości ściśle wiąże się z działaniem Boga w całej historii zbawienia. On jest Bogiem nowych początków, który przez proroka Izajasza wprost oświadcza: „Oto Ja dokonuję rzeczy nowej” (Iz 43,19). Tę radosną nowinę potwierdza Bóg w Apokalipsie św. Jana w słowach: „Oto czynię wszystko nowe” (Ap 21,5). Pojawiają się one w końcowej wizji „nieba nowego i ziemi nowej” (Ap 21,1). Za dziełem ostatecznej odnowy świata, tak jak za dziełem jego stworzenia, należy widzieć więc samego Boga Stwórcę (por. Iz 65,17).

Od nowości związanej z pierwszym stworzeniem, o czym opowiada Księga Rodzaju, aż po eschatologiczną nowość ukazaną w ostatniej wizji Apokalipsy, mieszczą się zbawcze czyny Boga. To o nich opowiada Biblia w kategoriach nowości przemieniającej ludzką rzeczywistość. A ponieważ źródłem tej nowości jest Bóg i Jego Słowo, poprzez pamięć o niej utrwaloną w Biblii, nowość ta może ujawnić się na nowo. Nam wydaje się, że jest to możliwe jedynie w przyszłości. Tymczasem według Biblii nowość zależy od patrzenia w przeszłość, od pamięci o zbawczych czynach Boga, jakie się już dokonały, ale mogą wydarzyć się na

nowo. Nie zależy to jednak od samych ludzkich starań, ale od poważnego potraktowania zbawczego działania Boga w historii i od wiary w możliwość Jego analogicznego działania dzisiaj.

Nowość mająca swe źródło w Bogu ostatecznie i całkowicie objawiła się w Jezusie Chrystusie (por. Mk 1,27; 7,37), rozwija się w dziejach Kościoła i świata, aż po eschatologiczną pełnię zbawienia. Choć chrystologiczny motyw nowości jest już obecny w Starym Testamencie, najwyższy poziom otrzymuje jednak dopiero z przyjściem Chrystusa. W nim bowiem, z miłości samego Boga, została ofiarowana ludziom możliwość nowego życia, aby „każdy, kto w Niego wierzy, nie zginął, ale miał życie wieczne” (J 3,16). Dzięki Jego męce, śmierci i zmartwychwstaniu zaistniała możliwość, by mocą Ducha Świętego każdy człowiek będący pod panowaniem zła, grzechu i śmierci, mógł żyć nowym życiem według Bożej, a nie swojej sprawiedliwości. Chrystus obiektywnie zapoczątkował ten nowy stan życia, stał się jego zasadą i wzorem dla wszystkich, którzy wchodzą z Nim w osobistą relację i otwierają się na Jego zbawcze działanie w swoim życiu. Drogą ku temu jest każde spotkanie Chrystusa w misterium Jego osoby poprzez Pismo Święte. On bowiem jest centrum całej Biblii, pełnym sensem Pisma i zasadą jego jedności. Drogą do prawdziwej odnowy biblijnej zawsze będzie więc głoszenie nowości w Chrystusie i wprowadzanie w nią przez obcowanie ze słowem Bożym.

Poznanie i doświadczenie nowości w Chrystusie domaga się jednak głębszego zasłuchania i zanurzenia w słowie Bożym. Wymaga tego sama natura odwiecznego Słowa, które woła człowieka do dialogu, do uczestnictwa w tajemnicy nowego życia objawionego przez Jezusa Chrystusa. Zadaniem odnowy biblijnej zawsze będzie więc wprowadzanie ludzi w umiejętność słuchania sło-

wa Bożego. W nim bowiem Bóg staje się pedagogiem człowieka. Naucza go tajemnic życia, czyni go świadomym znaczenia swej egzystencji, wychowuje do odpowiedzialności za świat i innych ludzi. Człowiek w Biblii odkrywa siebie, poznaje swoje powołanie i przeznaczenie. Każda modlitewna forma kontaktu z Biblią pomaga w nawiązywaniu osobowego kontaktu z Chrystusem i umożliwia włączenie się w objawiony przez Niego zbawczy plan Boga.

Doceniając w odnowie biblijnej indywidualny kontakt ze słowem Bożym, należy również akcentować tkwiącą w nim uświęcającą i zbawczą moc. Z tej racji nie ma ono jedynie charakteru pouczającego, ale zbawczy, co oznacza, że ma w sobie łaskę zbawienia i moc do wzbudzenia wiary. Skoro słowo Boże jest żywe i skuteczne, należy mu ufać. Ono bowiem sprawia to co oznacza. Nie może więc służyć jedynie dla poparcia ludzkich konstrukcji myślowych, jako pouczenie i informacja, jako źródło cytatów i przykładów, a nawet jako kodeks moralny. W posługiwaniu się Biblią należy otwierać ludzi na zbawczą moc słowa Bożego, które jest „żywe i trwa” (1P 1,23). W nim Bóg objawia przecież swoją wolę i otwiera na przyszłość zbawienia, zawsze dochowując wierności temu, co objawia. Dlatego w odnowie biblijnej należy wychowywać nie tylko do słuchania, ale również do posłuszeństwa Słowu Boga.

Biblijna droga odnowy nastawiona na nieustanny proces słuchania i posłuszeństwa słowu Bożemu jest dużym wyzwaniem dla współczesnych ludzi, którzy żyją w kontekście wszechobecnej kultury konsumpcyjnej. W niej wszystko jest płynne, ulotne, do jednorazowego użycia. Przy takim nastawieniu życie postrzegane jest jako ciąg przyjemności, bez całościowego celu i sensu. Mimo

tych zagrożeń Kościół nie może rezygnować z nowości, jaką niesie i sprawia słowo Boże. W nim przecież znajdują się ciągle żywe i aktualne wzorce odnowy i ożywienia wspólnot kościelnych. Biblia szczegółowo opisuje wizję Jezusa Chrystusa co do każdej wspólnoty tych, którzy chcą Go naśladować. Dlatego przy jej odnawianiu wizja ta winna pomagać w rozeznawaniu znaków czasu i być „kompasem” wyznaczającym właściwy kierunek zmian. Należy jednak pamiętać, że nie można zdradzać orędzia zbawczego, które jest depozytem chrześcijańskiej wiary, a nie naszą własnością. Jeśli Kościół wyznawałby takie wartości, jakimi żyje świat, nie byłby nikomu potrzebny. Jego misją jest przecież służyć królestwu Bożemu, które objawiło się w słowach i czynach Jezusa, ale zawsze w odniesieniu do świata i ludzkości. Dalekie winno być jednak myślenie w kategoriach „sukcesu duszpasterskiego”, które może okazać się bardzo zwodnicze. Porzucając pokusę łatwego, przyjemnego chrześcijaństwa, Kościół nie może rezygnować z mocy słowa Bożego, by być świadkiem wartości, których współcześni ludzie zmęczeni wieloma pustymi i zatrutymi słowami ciągle poszukują. Otwierając ich na żywe słowo Boga, należy jednak pamiętać, że jego skuteczność pozostaje całkowicie w rękach Boga i trzeba ją cierpliwie rozeznawać oraz otwierać się na nią zgodnie z wolą Boga.

Do każdej odnowy i wzrostu duchowego zawsze będzie potrzebna:

- autentycznego głoszenie Ewangelii, która jest „mocą Bożą ku zbawieniu dla każdego wierzącego” (Rz 1,16), a nie „humanizmu uprzejmości”;

- pozytywnego doświadczenia wspólnoty, w której jest się przyjętym i zaproszonym do wspólnego kroczenia w wierze;
- żywego środowiska wiary i modlitwy oraz doświadczenia wierności i bojaźni Boga we wspólnocie wierzących.

3. Parafia „domem Słowa”

Chcąc, by odnowa biblijna w Kościele przyniosła owoce, należy postawić na parafię. W każdej parafii na poziomie lokalnym uobecnia się bowiem Kościół diecezjalny i powszechny. To w parafii toczy się zwyczajne życie Kościoła. W niej realizuje się wszelka działalność duszpasterska i życie chrześcijańskiej wspólnoty w konkretnym miejscu. Każda parafialna wspólnota budowana jest na słowie Bożym (martyria), posłudze sakramentalnej (liturgia) i służbie (diakonia). W niej w mocy Ducha Świętego urzeczywistnia się żywy Chrystusowy Kościół.

Wprawdzie dokonujące się przemiany społeczno-kulturowe rodzą pytania o przyszłość parafii, o jej skuteczność i misję, ale nic nie wskazuje na to, aby Kościół miał zrezygnować z tej formy swej obecności w świecie. Parafia nadal pozostaje pierwszym sposobem obecności Kościoła w danym miejscu i zdecydowana większość katolików ma z nim kontakt jedynie przez nią. Co więcej, jej potrzeba ujawnia się jeszcze bardziej w dzisiejszej sytuacji, gdy słabnie proces przekazywania wiary w rodzinach. Natomiast parafia zawsze daje możliwość aplikacji długofalowego programu formacyjnego w miejscu przebywania i życia wiernych.

Niemniej obserwując życie i funkcjonowanie dzisiejszych parafii, zwłaszcza miejskich, postuluje się konieczność zmian i da-

leko idącej odnowy. W adhortacji „Evangelii gaudium” papież Franciszek wskazuje na następujące jej powody: mało gościnny klimat i struktury, biurokratyczne postawy duszpasterzy, przewaga administracji nad duszpasterstwem, sprawowanie sakramentów bez innych form ewangelizacji (EG 63). Mając na uwadze ducha odnowy, należałoby przywrócić parafii „moc przemieniania” ludzkiego życia. Drożą ku temu będzie:

- odchodzenie od powierzchownego rytualizmu w duszpasterstwie i jego małej skuteczności ewangelizacyjnej;
- przy zaniku więzi między ludźmi jako naturalnego fundamentu parafii, gdyż pojawia się wiele innych płaszczyzn komunikacji, budowanie parafii, która jest wspólnotą wspólnot;
- troska o formację praktykujących parafian poprzez inicjowanie, koordynowanie i realizowanie działań ewangelizacyjnych, mających na celu ożywienie wiary i pogłębienie chrześcijańskiego życia;
- docieranie do obojętnych chrześcijan nie związanych z parafią, do ludzi zagubionych i obcych, by pomagać im w stawaniu się uczniami Chrystusa;
- przemienianie parafian z biernych konsumentów w aktywne pomocników duszpasterskich i gorliwych ewangelizatorów.

Dobrym podsumowaniem wymienionych działań na drodze ku odnowie parafii są słowa papieża Franciszka, który twierdzi, że „wezwanie do rewizji i odnowy naszych parafii nie przyniosło jeszcze wystarczających owoców”. Dlatego usilną troską duszpasterzy winno być staranie „aby parafie były bliżej ludzi i stanowi-

ły środowiska żywej komunii i uczestnictwa i ukierunkowały się całkowicie na misję” (EG 28).

Zrealizowanie odnowy parafii jest możliwe pod warunkiem, że ta odnowa będzie prawdziwie biblijna, czyli oparta na słowie Bożym. Jedynie wówczas parafia będzie mogła odzyskać zdolność przemieniania ludzkiego życia i stać się wspólnotą żyjącą wiarą poprzez słuchanie i posłuszeństwo słowu Bożemu. Warunek ten wynika ze ścisłej relacji między słowem Bożym a Kościołem. Rozważa ją papież Benedykt XVI, który w adhortacji apostołskiej „*Verbum Domini*” całą prawdę o Kościele wiąże z tajemnicą Bożego Słowa. Ono, jak mówi prolog Janowej Ewangelii, stając się ciałem w Jezusie Chrystusie – Słowie Ojca, zamieszkało wśród ludzi (J 1,14). Ci, którzy przyjęli je w posłuszeństwie wiary, „narodzili się z Boga”, stając się „dziećmi Bożymi” (J 1,11-13) i tworząc nowy lud Boży cieszący się trwałym zamieszkaniem Boga z ludźmi w Chrystusie (VD 50). Z tej racji cały Kościół, jak mówili Ojcowie Kościoła, jest „dziełem Słowa” (creatura Verbi), albo „domem Słowa”. Jeśli jest nim cały Kościół, to tak samo jest nim rzeczywistość parafii jako jego najniższej hierarchicznie części.

W Jezusie Chrystusie, jak pisze Benedykt XVI, „wypowiedziane w czasie Słowo Boga oddało się i powierzyło Kościołowi w sposób ostateczny, aby orędzie zbawienia mogło być skutecznie przekazywane w każdym czasie i w każdym miejscu” (VD 17). To z tego Daru miłości Boga (por. J 3,16), w nurcie żywej Tradycji, zapoczątkowanej przez Apostołów, pod natchnieniem Ducha Świętego dochodzi do powstania Pisma Świętego Nowego Testamentu. Z chwilą poznania i przyjęcia pełnego kanonu ksiąg świętych, zawierającego również natchnione pisma Starego Testamentu, Kościół otrzymał całe Pismo Święte. To w nim „w sposób absolutnie

wyjatkowy” zawarte jest słowo Boże, które wraz z żywą Tradycją stanowi dla Kościoła najwyższą regułę wiary (por. VD 17-18).

Z tej fundamentalnej prawdy o Kościele, w którym zamieszkuje słowo Boże, wynika ich ścisła i trwała zależność. Kościół nie może istnieć bez słowa Bożego, zaś Biblia bez wspólnoty kościelnej ożywianej przez Ducha Świętego pozostaje jedynie martwą literą (por. VD 30). Dlatego od początku swego istnienia Kościół „jest wspólnotą, która słucha słowa Bożego i je głosi”, nieustannie nawiązując żywą relację z Osobą Jezusa Chrystusa (VD 51). Dotyczy to każdej parafii, gdzie pod kierownictwem prezbitera i w ścisłym związku z biskupem diecezjalnym realizuje się Chrystusowy Kościół.

Benedykt XVI zdając sobie sprawę z ciągle jeszcze słabej świadomości wiernych o roli słowa Bożego w urzeczywistnianiu się Kościoła, popiera troskę Ojców synodalnych o odnowienie wiary w słowo Boże „będące źródłem nieustannej odnowy” (VD 1,27). Dlatego papież mając na uwadze życie duchowe wiernych, stawia przed każdą parafią zadanie odpowiedniego wychowania i formowania parafian w relacji do słowa Bożego (VD 18). Według niego z duszpasterskiego punktu widzenia decydujące znaczenie ma dziś wskazywanie wiernym zdolności słowa Bożego do odpowiedzi na ich pytania i problemy, którym muszą stawić czoło w życiu codziennym (VD 23). Ważne jest też, by wierni nauczyli się „rozpoznawać korzeń grzechu w niesłuchaniu słowa Pańskiego i przyjmować w Jezusie, Słowie Bożym, przebaczenie, otwierające nas na zbawienie” (VD 26). Z tych racji potrzeba wielkiego wysiłku duszpasterskiego, by słowo Boże coraz głębiej przenikało i ożywiało wszystkie funkcje parafii poprzez jego słuchanie, celebrację, rozważanie i studium (por. VD 3).

4. Biblijna animacja całego duszpasterstwa

Podstawowym warunkiem, a zarazem motorem odnowy biblijnej parafii, pozostaje ustawiczna dbałość i troska o to, by całe prowadzone w niej duszpasterstwo było ożywiane słowem Bożym. Przypomniął o tym Benedykt XVI w adhortacji apostołskiej „*Verbum Domini*”, zalecając za Synodem Biskupów „intensywniejsze duszpasterstwo biblijne, nie jako jedną z form duszpasterstwa, lecz jako biblijną animację całego duszpasterstwa” (VD 73). Oznacza to, że nie wystarczy jakaś jedna sporadyczna, czy nawet systematyczna inicjatywa biblijna w parafii, ale potrzebna jest stała animacja biblijna całego prowadzonego w niej duszpasterstwa zwyczajnego i nadzwyczajnego.

Pierwszeństwo należy dać duszpasterstwu zwyczajnemu, które jest najważniejszym i uprzywilejowanym zadaniem każdej parafii. Do jego podstawowych form należą: sprawowanie liturgii, przepowiadanie słowa Bożego i posługa pasterska. To w ramach tego duszpasterstwa wierni mają najczęstszy kontakt ze słowem Bożym, a przez to możliwość lepszego poznania Bożego objawienia i spotkania z Chrystusem – Objawicielem Ojca.

Liturgia

Szczególnym miejscem kontaktu wiernych ze słowem Bożym zawsze będzie liturgia. Ona jest bowiem „uprzywilejowanym miejscem dla głoszenia, słuchania i celebrowania słowa Bożego” (VD 72). Dotyczy to nie tylko sprawowania Eucharystii, ale wszystkich pozostałych sakramentów. To w liturgii słowo Boże jest nieustannie głoszone, żywe i skuteczne w sercach wiernych dzięki działaniu Ducha Świętego. Odwołując się do tej prawdy, Benedykt XVI wyciąga praktyczny wniosek pod adresem sprawujących liturgię, by potrafili wykorzystać ją dla zrozumienia i przyjęcia słowa Bożego przez wiernych (VD 52). A ponieważ dokonuje się to w rytmie roku liturgicznego, papież wzywa duszpasterzy, by w ramach liturgii, regularnie przez cały rok, formowali wiernych do właściwego podejścia do Pisma Świętego i „potrafili rozsmakować ich w głębszym sensie słowa Bożego” (VD 52).

Dla animacji biblijnej w ramach liturgii szczególne znaczenie ma przepowiadanie homilijne, przez które dokonuje się aktualizacja słowa Bożego. Nic więc dziwnego, że Benedykt XVI uznaje za konieczność „poprawienie jakości homilii”, zalecając, by pełniący posługę głoszenia słowa Bożego „przygotowywali się do homilii na medytacji i modlitwie”, oraz by „przepowiadali z przekonaniem i pasją, dbając szczególnie o homilię niedzielną i świąteczną” (VD 59). Są to ważne postulaty z uwagi na to, że głoszący homilię powinien pośredniczyć w uobecnianiu przemawiającego Chrystusa oraz pomóc wiernym w rozpoznawaniu Jego działania w ich życiu. Ich niezwykle cennym uzupełnieniem są duszpasterskie i praktyczne wskazania papieża Franciszka po-

święcone samemu przepowiadaniu słowa Bożego (EG 135-144), a zwłaszcza przygotowaniu i głoszeniu homilii (EG 145-159).

Z myślą o biblijnej animacji duszpasterstwa Benedykt XVI zauważa, że duże możliwości ku temu istnieją przy sprawowaniu sakramentu pojednania i namaszczenia chorych (VD 61). Dlatego papież apeluje, by zapewnić Pismu Świętemu należne mu miejsce w sakramencie pokuty zgodnie z możliwościami, jakie przewiduje rytuał, zarówno w przypadku obrzędu pojednania jednego penitenta, czy też wielu penitentów z indywidualną spowiedzią i rozgrzeszeniem. W tym drugim przypadku w liturgię sakramentu włączone jest wspólnotowe słuchanie słowa Bożego (VD 61). Z myślą o dalszym biblijnym przygotowaniu do sakramentu pojednania Kościół dodatkowo zaleca wprowadzanie do duszpasterstwa biblijnych nabożeństw pokutnych. Celebrans kończy je zawsze modlitwą i odesłaniem, by nie identyfikowały się wiernym z sakramentem pokuty. W przypadku sakramentu namaszczenia chorych Benedykt XVI radzi, by udzielać go w formie wspólnotowej w parafiach, a zwłaszcza w szpitalach, w ramach celebracji Słowa, pamiętając o jego uzdrawiającej mocy (VD 61). Ojciec Święty zachęca też, by pomagać chorym „czytać Pismo Święte i odkrywać, że właśnie ich kondycja pozwala im w szczególny sposób uczestniczyć w odkupieńczym cierpieniu Chrystusa” (VD 106).

Poza Eucharystią i sprawowaniem innych sakramentów w adhortacji „*Verbum Domini*” szczególnie akcentuje się nabożeństwa Słowa z myślą o przygotowaniu wiernych do niedzielnej Eucharystii, czy do lepszego przeżywania szczególnych okresów roku liturgicznego: Adwentu i Bożego Narodzenia, Wielkiego Postu i Wielkanocy (VD 65). Papież powołuje się także na zachęty Ojców synodalnych

do celebracji słowa Bożego w ramach duszpasterstwa specjalnego „przy okazji pielgrzymek, szczególnych świąt, misji ludowych, dni skupienia i specjalnych dni pokuty” oraz do korzystania z Pisma Świętego w różnych formach pobożności ludowej (VD 65).

W kontekście proklamacji słowa Bożego w liturgii Benedykt XVI podejmuje szereg innych kwestii, przypominając i aktualizując wcześniejsze kościelne ustalenia. W celu lepszego wykorzystania „Lekcjonarza” poleca więc uwzględnianie związków między czytaniem (VD 57), co wiąże się szczególnie z przepowiadaniem homilijnym (VD 59-60). Parafia powinna zadbać o staranne przygotowanie do posługi odpowiedniej liczby lektorów i pamiętać o ich formacji (VD 58). Z innych wskazań adhortacja wymienia: docenianie milczenia w liturgii (VD 66); posługiwanie się Ewangeliarzem (VD 67); stosowanie w liturgii wyłącznie tekstów biblijnych (VD 69); dobieranie pieśni o wyraźnej inspiracji biblijnej (VD 70); zatroszczenie się o niewidomych i niesłyszących, by mieli żywy kontakt ze słowem Bożym (VD 71); zadbanie o ambonę, z której głosi się słowo Boże oraz stosowne miejsce, gdzie będzie przechowywane Pismo Święte między celebracjami (VD 68).

Omawiając miejsce i rolę słowa Bożego w ramach parafialnej liturgii, adhortacja zwraca jeszcze uwagę na Liturgię Godzin. Ona bowiem staje się dla wiernych cenną okazją kontaktu ze słowem Bożym. Papież przypominając wielką teologiczną i kościelną godność tej modlitwy, za Synodem wyraża pragnienie, by upowszechniła się wśród wiernych, zwłaszcza odmawianie Jutrzni i Nieszporów (VD 62). Tam, gdzie Liturgia Godzin jest praktykowana, kształtuje się przez to i pogłębia modlitwa całej parafialnej wspólnoty. Liturgia Godzin musi być jednak dobrze

przygotowana i powinno jej towarzyszyć modlitewne rozważanie Pisma Świętego.

Kaznodziejstwo

Poza głoszeniem homilii podczas celebracji liturgicznej należy pamiętać o biblijnej animacji duszpasterstwa w ramach szerszej posługi Słowa, zmierzającej do budowania wspólnoty wiary. Zazwyczaj podejmuje się ją w ramach duszpasterstwa specjalnego. Chodzi więc o kaznodziejstwo poza liturgią, do którego należą głównie kazania i konferencje misyjne czy rekolekcyjne, kazania i konferencje podczas dni skupienia, kazania pasyjne oraz okolicznościowe. One również będą służyć odnowie biblijnej, ale pod warunkiem, że będą tematyczne i oparte na słowie Bożym. Wówczas będą przyczyniać się do pogłębionej formacji wiernych, wprowadzać ich w życie Kościoła i w apostołstwo.

Wykorzystanie Biblii w szeroko rozumianym kaznodziejstwie, zwłaszcza w rekolekcjach i misjach zasługuje na szczególne uznanie i poparcie. Parafia w odnowie biblijnej powinna umożliwiać różnym grupom wiernych, poszukujących bardziej pogłębionego życia duchowego, przeżycia zamkniętych rekolekcji, czy weekendowych dni skupienia, opartych wyłącznie na tematyce biblijnej. Coraz bardziej sprawdzonym sposobem na odnowę kaznodziejstwa, także podczas takich rekolekcji czy dni skupienia, jest wykorzystanie w nich wspólnotowej metody *lectio divina*. Wówczas ćwiczenia duchowe są po prostu medytacjami biblijnymi, które prowadzą do spotkania z Panem i do życia zgodnie z Jego Ewangelią.

Katecheza

W ramach duszpasterstwa zwyczajnego duże możliwości wykorzystania Biblii przynosi także katecheza. W realiach Kościoła polskiego prym wiedzie katechizacja dzieci i młodzieży. Natomiast w zbyt małym stopniu podejmuje się trudne, ale konieczne dzieło katechezy dorosłych. Generalnie każda katecheza daje duże możliwości głoszenia i wyjaśniania słowa Bożego. Jej pierwszym i podstawowym źródłem jest bowiem Pismo Święte, które wyjaśniane w kontekście Tradycji, stanowi punkt wyjścia, fundament i normę nauczania katechetycznego. Jednym z zasadniczych celów katechizacji jest wprowadzenie w poprawne rozumienie Biblii i w owocną jej lekturę, prowadzącą do wspaniałomyślniej odpowiedzi na Boże orędzie.

Benedykt XVI podkreśla, że katecheza ze względu na swe znaczenie formacyjne „w swoich różnych formach i fazach zawsze powinna towarzyszyć ludowi Bożemu” (VD 74). W kwestii „biblijnej animacji katechezy” papież odsyła do wskazań zawartych w „Dyrektorium ogólnym o katechizacji”, podkreślając stały kontakt katechezy z tekstami biblijnymi odczytywanymi „według myśli i ducha Kościoła”. Wśród konkretnych postulatów biblijnej animacji katechezy papież wymienia: poznawanie realiów biblijnych, zapamiętywanie szczególnie wymownych tekstów, życiowe odczytywanie historii zbawienia, poznawanie Biblii w wierze i Tradycji Kościoła z uwzględnieniem „Katechizmu Kościoła Katolickiego” (VD 74).

Papież Franciszek umieszcza katechezę w Kościele na służbie wzrastania w wierze, na drodze formacji i dojrzewania chrześcijańskiego. Chcąc, by spełniała taką rolę, należy jednak pamiętać, by na

różne sposoby, na wszystkich jej etapach, obecny był w niej kerygmat (EG 164). Centralność i ważność kerygmatu w przepowiadaniu stawia przed katechezą pewne wyzwania. Papież zwraca uwagę na następujące zasady kerygmatycznego katechizowania: pierwszeństwo głoszenia „zbawczej miłości Boga, uprzedniej w stosunku do moralnych i religijnych zobowiązań”; nie narzucanie prawdy, ale odwoływanie się do wolności; samo głoszenie powinno mieć „cechy radości, bodźca, żywotności i harmonijnej pełni”; a ewangelizator winien posiadać takie postawy jak: „bliskość, otwarcie na dialog, cierpliwość, serdeczne przyjęcie” (EG 165). Zdaniem Franciszka katecheza powinna być również „inicjacją mistagogiczną” co oznacza: „konieczną stopniowość doświadczenia formacyjnego, w którym uczestniczy cała wspólnota, oraz dowartościowanie liturgicznych znaków inicjacji chrześcijańskiej” (EG 166). W katechezie należy też zwrócić uwagę na „drogę piękna”, nie tylko nawiązując do bogactwa przeszłości, ale szukając „nowych znaków, symboli, sposobów przekazywania słowa, nowych form piękna pojawiających się w różnych kręgach kulturowych” (EG 167). Papież wyraża życzenie, by wszystkich katechizujących odbierano „jako radosnych zwiastunów wzniosłych propozycji, kustoszy dobra i piękna, jaśniejących w życiu wiernym Ewangelii” (EG 168).

Pierwszeństwo duszpasterstwa zwyczajnego w jego biblijnej animacji nie może przesłonić na nią duszpasterstwa nadzwyczajnego, które adresowane jest do określonych grup lub osób w parafii. Wyróżnia się w nim duszpasterstwo specjalne ze względu na kategorie osób, sytuacji i okoliczności jego organizowania, oraz duszpasterstwo specjalistyczne adresowane do osób wymagających specjalnego podejścia z uwagi na ich trudną sytuację życiową. Mając na uwadze całe duszpasterstwo nadzwyczajne

w parafii, należy wskazać przynajmniej na dwie istotne kwestie w problematyce jego biblijnej animacji.

Małe grupy i wspólnoty

Wielką szansą dla biblijnej odnowy w parafii są dziś działające w niej wspólnoty i ruchy kościelne, które przywiązują dużą wagę do lektury Pisma Świętego. Najczęściej są to wspólnoty, które należą do ruchów odnowy Kościoła: Światło-Życie, Domy Kościoła, Odnowa w Duchu Świętym, czy Neokatechumenat. Każdy z tych ruchów propaguje właściwy sobie model lektury i aktualizacji słowa Bożego. Ich wspólną cechą jest jednak to, że wszystkie mają zdecydowanie rys biblijny. Dużą wagę do czytania Pisma Świętego w perspektywie wiary i chrześcijańskiego zaangażowania przywiązują również rozmaite grupy modlitewne, stowarzyszenia i organizacje kościelne. Ponadto Biblię czyta się w grupach obejmujących młodzież, ministrantów i lektorów, instytuty świeckie, zespoły osób zaangażowanych w różne formy wolontariatu i apostołstwa świeckich.

Skoro odnowa biblijna rozwija się drogą małych grup i wspólnot, duszpasterze nie mogą tego zjawiska przeoczyć czy ignorować. Różne parafialne grupy wchodzą bowiem na trwałe w panoramę współczesnego duszpasterstwa, stając się czymś istotnym w wizji Kościoła, który jest wspólnotą wspólnot. Benedykt XVI nawiązując do tej aktualnej cechy odnowy biblijnej parafii, powołuje się na wypowiedzi Ojców synodalnych, którzy wielokrotnie podkreślali „wagę duszpasterstwa we wspólnotach chrześcijańskich jako właściwym środowisku, w którym można iść drogą

– indywidualnie i we wspólnocie – poznawania słowa Bożego, aby stało się ono rzeczywiście fundamentem życia duchowego” (VD 72). Duszpasterze nie mogą zmarnować tej szansy, troszcząc się o biblijną formację grup już istniejących w parafii, czy zakładając nowe. Zachęca do tego papież Benedykt XVI, wyrażając życzenie, by „działalność duszpasterska sprzyjała powstawaniu licznych małych wspólnot (...), które szerzyłyby formację, modlitwę i poznawanie Biblii według wiary Kościoła” (VD 73).

Pamiętając, że w wizji Kościoła komunii podstawą odnowy parafii są małe grupy i wspólnoty, szczególnie należy troszczyć się o rodziny. Oczywiście wspiera się je, prowadząc duszpasterstwo małych grup obejmujące przecież członków rodzin. Istnieje jednak wielka potrzeba biblijnej animacji całego duszpasterstwa małżeństw i rodzin w parafii. Jej szczególnym przejawem jest stopniowe wprowadzanie rodzin we wspólną lekturę Pisma Świętego. Synod poświęcony słowu Bożemu w życiu i misji Kościoła wyraził pragnienie, „aby w każdym domu była Biblia”, a parafia wspierała małżonków i pomagała im „we wdrażaniu modlitwy w rodzinie, słuchaniu słowa i znajomości Biblii” (VD 85). Jeśli dziś odradza się wspólna modlitwa Biblią, najczęściej ma to miejsce w rodzinach członków ruchów odnowy Kościoła i stowarzyszeń religijnych. Tą praktyką należałoby objąć jak najwięcej rodzin w parafii. Duszpasterze muszą jednak pamiętać, że wypracowanie u wiernych trwałego zwyczaju czytania Pisma Świętego w rodzinie jest procesem trudnym i długotrwałym. Tych, którzy włączają się do lektury, duszpasterze nie mogą więc zostawić samym sobie, ale winni ich w tym dziele wspierać, ożywiać go i nim kierować.

Apostolat biblijny

Należy pamiętać, że w ramach duszpasterstwa nadzwyczajnego wielkim wkładem w biblijną animację całego duszpasterstwa jest rozwijanie apostolatu biblijnego. Tworzą go wszelkie inicjatywy i pomysły duszpasterskie w celu promowania i poznawania zbawczego orędzia Biblii. Celem tych działań jest dążenie do duchowej formacji człowieka przez zainteresowanie go Biblią, wzbudzenie zamiłowania do jej lektury i poznania jej orędzia jako słowa Bożego i źródła życia.

Zasadniczym warunkiem skuteczności wszelkich sposobów apostolatu biblijnego jest rozpowszechnianie samej Biblii oraz propagowanie wiarygodnych materiałów wprowadzających w jej zrozumienie. Natomiast z typowych inicjatyw tego apostolatu należałoby wymienić: niedzielę i tydzień biblijny, spotkania i warsztaty biblijne, wystawy i konkursy, pielgrzymki do Ziemi Świętej, czy bardziej specjalistyczne kursy i wykłady. Podejmowanie nowych inicjatyw na polu apostolstwa biblijnego powinno być ambicją każdego duszpasterza. Najlepszą okazją do tego rodzaju działań będą zawsze nowe formy duszpasterstwa i cieszące się powodzeniem projekty ewangelizacyjne. Benedykt XVI podpowiada, by duszpasterstwem specjalnym objąć ludzi młodych, tak by im pomóc „w poznawaniu Pisma Świętego i bliskim obcowaniu z nim” (VD 104). Papież podkreśla też „jak ważne jest umożliwianie osobom pracującym na polu kultury zyskanie należytej znajomości Biblii, również w środowiskach zsekularyzowanych oraz wśród niewierzących” (VD 110). Zachęca również „do promowania w Kościele solidnej formacji artystów w dziedzinie Pisma Świętego” (VD 112). Te i wszelkie inne inicjatywy na polu

apostolatu biblijnego wymagają od duszpasterzy szczególnego przygotowania, pomysłowości i odwagi, by coś zaproponować i podjąć z ludźmi w konkretnym działaniu.

W apostołacie biblijnym nie można dziś nie uwzględniać i nie doceniać roli i znaczenia środków masowego przekazu (mass media): prasy, radia, telewizji, Internetu. Przy ciągle wzrastającej roli „nowych mediów” Pismo Święte powinno być w nich regularnie obecne i właściwie propagowane. Papież Benedykt XVI zauważa i ten problem, podkreślając, że również w nich „powinna być głoszona Ewangelia”, „widoczne oblicze Chrystusa i słyszalny Jego głos” (VD 113). Szczególnie dotyczy to parafialnych stron internetowych, na których winna być obecna odnowa biblijna, jaka dokonuje się w parafii.

Kluczem do powodzenia animacji biblijnej całego duszpasterstwa, zwłaszcza nadzwyczajnego, a w nim szczególnie specjalistycznego, jest cytowane już wskazanie papieża Franciszka, by przejść „od duszpasterstwa zwykłego zachowywania stanu rzeczy do duszpasterstwa zdecydowanie misyjnego” (EG 15). Wiąże się to z koniecznością „wyjścia z własnej wygody i zdobycia się na odwagę docierania z Ewangelią wszędzie tam, gdzie istnieje potrzeba jej światła i odnawiającej mocy słowa Bożego” (por. EG 20-24). W pierwszym rzędzie odnosi się to do każdej wspólnoty parafialnej, dlatego że w Kościele to ona jest „centrum stałego misyjnego posłania” (EG 28). Taka perspektywa odnowy parafii wymaga od duszpasterzy „rezygnacji z wygodnego kryterium pasterskiego, że zawsze się tak robiło”. W związku z tym papież zachęca ich „by byli odważni i kreatywni w zadaniu przemyślenia celów, stylu i metod ewangelizacyjnych swojej wspólnoty”, tak by prowadziły ją do osiągnięcia dynamizmu misyjnego (EG 33).

5. Szkoła słowa Bożego

Dla długofalowej i skutecznej odnowy biblijnej parafii niezbędne jest powstanie w niej szkoły słowa Bożego. Nie oznacza to powołanie jakiejś nowej instytucji parafialnej, ale stworzenie otwartej dla wszystkich możliwości stałego i systematycznego spotkania się ze słowem Bożym i podtrzymywania w parafii „ruchu biblijnego”. Animacja biblijna całego duszpasterstwa, które jest podstawowym warunkiem odnowy, potrzebuje bowiem jakiegoś „zwoznika”, a zarazem jej nieustannego ożywiania. Najbardziej optymalnym rozwiązaniem byłoby spotkanie raz w miesiącu, szczególnie adresowane do wszystkich zainteresowanych duchowością biblijną, a zwłaszcza małych grup i wspólnot oraz rodzin i osób indywidualnych czytających Biblię. Przecież odnowy biblijnej nie można zamykać jedynie dla wąskiej, wybranej grupy wiernych, czy jakiegoś jednego wydarzenia duszpasterskiego, ale należy prowadzić ją na forum całej parafii, w zaplanowany i systematyczny sposób.

Przymiarką do powstania szkoły słowa Bożego w konkretnej parafii będą comiesięczne obowiązkowe spotkania formacyjne dla stowarzyszeń, ruchów, małych grup i wspólnot. Stanowiąc one będą stały punkt realizacji programu duszpasterskiego na rok 2018/2019 przez każdą parafię archidiecezji pod hasłem „W mocy

Ducha Świętego”. Objęcie formacją taką kategorię wiernych, choć będzie ona otwarta dla wszystkich parafian, podyktowane jest założeniem, że oni czytają już Pismo Święte i w przyszłości będą stanowić potencjalnych uczestników szkoły słowa Bożego w ramach projektu odnowy biblijnej parafii. Przed rozpoczęciem proponowanych spotkań formacyjnych proboszcz każdej parafii powinien wcześniej spotkać się z animatorami (liderami, zeltorami) wszystkich małych grup i wspólnot, a w większych parafiach także z prowadzącymi ich wikariuszami. Celem takiego spotkania będzie omówienie założeń programowych i organizacyjnych przygotowanych przez Dzieło Biblijne oraz konkretne szczegółowe przełożenie ich na realia i możliwości własnej parafii. Jeśli chcemy, aby spotkania cieszyły się powodzeniem u wiernych, muszą być bardzo starannie przygotowane i zorganizowane. Grupy winny dzielić się organizacją kolejnych spotkań, tak aby uaktywnić wszystkich. Z tej racji przed każdym z nich potrzebne jest nowe spotkanie duszpasterza z animatorami, by z kolei oni rozdzielili role, jakie przypadły ich grupom. Z adwentem, a przed rozpoczęciem realizacji programu, należy poświęcić jedną z niedziel na zapoznanie z nim wiernych, a przed każdym kolejnym spotkaniem informować o nim i zapraszać wszystkich do korzystania z możliwości chrześcijańskiej formacji.

Po ukończeniu cyklu proponowanych spotkań formacyjnych, pomyślanych jako przygotowanie do rozpoczęcia projektu odnowy biblijnej parafii, będzie możliwość przystąpienia do jego realizacji przez chętnych do tego duszpasterzy. Czasem na podjęcie decyzji, a zarazem na przygotowanie do rozpoczęcia projektu w swojej parafii, będą duszpasterskie warsztaty biblijne. Podobne warsztaty przewidziane są również dla animatorów wszystkich

grup i wspólnot tych parafii, które przystąpią do projektu odnowy biblijnej. Oni bowiem będą stanowili szczególne wsparcie dla proboszcza w dalszej realizacji projektu. Do tej grupy wsparcia należałoby również dołączyć przedstawicieli rady duszpasterskiej, Akcji Katolickiej, zgromadzeń zakonnych, stowarzyszeń świeckich, a także katechetów świeckich. Oficjalnym rozpoczęciem projektu odnowy będzie udział proboszczów i wspierających ich grup parafian w pierwszym archidiecezjalnym kongresie Dzieła Biblijnego, który będzie owocem Ducha Świętego na zakończenie roku duszpasterskiego poświęconego Jego zbawczej mocy. Na nim też zostanie przekazany parafiom program szkoły słowa Bożego na nowy rok duszpasterski.

Tak więc szkoła słowa Bożego pozostanie trwałym narzędziem odnowy biblijnej parafii. Będzie bowiem realizować bardzo ważne cele formacyjne i ewangelizacyjne:

- wprowadzać w umiejętność lektury i modlitwy tekstami Pisma Świętego;
- dawać możliwość wzrastania w wierze poprzez korzystanie z pokarmu słowa Bożego;
- pomagać parafianom w stawaniu się wspólnotą naśladowców Chrystusa;
- pogłębiać świadomość obowiązku ewangelizowania;
- przygotowywać do pełnienia misji świadków Chrystusa w świecie;
- stanowić forum wspólnego spotkania, wymiany doświadczeń i propozycji ewangelizacji;

- stwarzać możliwość dzielenia się wiarą i wspierania w pełnieniu roli uczniów Chrystusa;
- integrować z parafią i usprawniać ewangelizacyjnie małe grupy i wspólnoty parafialne;
- jednoczyć parafian wokół jakiegoś ważnego dla nich projektu biblijnej formacji;
- stanowić miejsce modlitwy wstawienniczej za zaangażowanych w odnowę parafii, oraz za wszystkich potrzebujących wsparcia, a zwłaszcza za zagubionych, obojętnych i wrogów.

6. Potrzeba „sług Słowa”

Realizacja projektu odnowy parafii poprzez biblijną animację całego duszpasterstwa i prowadzenie szkoły słowa Bożego nie jest możliwa bez zaangażowanych w nią autentycznych sług Słowa, którymi są duszpasterze i animatorzy świeccy. Papież Benedykt XVI wprost mówi, że „trzeba zadbać o odpowiednie przygotowanie kapłanów i świeckich, by mogli uczyć lud Boży autentycznego obcowania z Pismem Świętym” (VD 73).

Rozpoczynając od kapłanów, należy przyjąć, że takie przygotowanie miało miejsce w czasie ich formacji początkowej w seminarium duchownym. Nie zwalnia ich to jednak z dalszego studiowania i obcowania z Pismem Świętym w procesie dalszej formacji i posługi duszpasterskiej. Powierzchnowy, pośpieszny czy niedokładny kontakt ze słowem Bożym, zawsze negatywnie odbija się na życiu i pracy kapłańskiej. Tylko ciągłe pogłębianie wiedzy biblijnej i osobistej zażyłości ze słowem Bożym ustrzeże duszpasterza przed jednostronnym i płytkim przekazywaniem jego zbawczego orędzia.

Dlatego Sobór Watykański II nakłania kapłanów, by „dzięki wytrwałej lekturze i starannemu studium przyłgnęli do Pisma Świętego, aby żaden z nich nie stał się próżnym głosicielem słowa Bożego na zewnątrz, nie będąc wewnątrz jego słuchaczem”

(KO 25; DP 13). Obowiązek rozwijania osobistej zażyłości ze słowem Bożym przypomina kapłanom Jan Paweł II w adhortacji „Pastores dabo vobis”. Obowiązek ten wynika z natury kapłana, który jest „szafarzem słowa Bożego, konsekrowanym i posłanym, by głosić wszystkim Ewangelię o Królestwie, wzywając każdego człowieka do posłuszeństwa wiary i prowadząc wierzących ku coraz głębszemu poznaniu i uczestnictwu w tajemnicy Boga, objawionej i przekazanej nam w Chrystusie” (PDV 26). Papież podkreśla, że kapłan nie może poprzestać na samym tylko poznawaniu tekstu, ale „z sercem uległym i rozmodlonym musi zbliżać się do Słowa, aby ono przeniknęło do głębi jego myśli i uczucia i zrodziło w nim nową mentalność – «zamyśl Chrystusowy» (1 Kor 2,16) – tak, aby jego słowa, a jeszcze bardziej jego decyzje i postawy były coraz bardziej wyrazistym głosem i świadectwem Ewangelii” (PDV 26).

W świetle powyższego nauczania Kościoła możemy stwierdzić, że każdy kapłan, który nie studiuje i nie czyta Biblii, nie prowadzi medytacji biblijnej (*lectio divina*), nie tylko neguje swoje powołanie i nie rozwija się duchowo, ale ponosi odpowiedzialność za ciągle niską kulturę biblijną wiernych, a przez to za ich słabą wiarę, modlitwę i jakość chrześcijańskiego życia.

Podjęcie się odnowy biblijnej parafii równoznaczne jest więc z nawróceniem pastoralnym duszpasterzy, by słowo Boże – zanim zajmie centralne miejsce w ich parafii – znalazło się w centrum ich życia duchowego, tak by oni sami byli zakochani w Chrystusie – Słowie Ojca. Papież Franciszek stwierdza, że „źródło działalności ewangelizacyjnej” tkwi w spotkaniu z miłością Bożą objawioną w Jezusie Chrystusie. To od stopnia przyjęcia tej miłości w Chrystusie umarłym i zmartwychwstałym zależy jakość bycia jej świad-

kiem i głosicielem w świecie (por. EG 8,11,120). A więc nie sama zewnętrzna działalność zapewnia sukces duszpasterski, ale osobisty powrót duszpasterza do miłości Boga objawionej w Jezusie Chrystusie, by jako nowy człowiek sam stał się świadkiem Jego Ewangelii. Wówczas, jak konstatuje to Franciszek, w perspektywie ewangelizacji „pojawiają się nowe drogi, twórcze metody, inne formy wyrazu, bardziej wymowne znaki, słowa zawierające nowy sens dla dzisiejszego świata” (EG 11). To właśnie tego wymaga od duszpasterzy odnowa biblijna parafii. Bez kapłanów – sług Słowa, którzy w nie wierzą i pierwsi nim się karmią, nie zrealizuje się w duszpasterstwie żadnego ambitniejszego programu biblijnego. Wierni potrzebują pasterzy jako przewodników, dla których słowo Boże jest naprawdę ważne, którzy sami kroczą mocą jego zbawczego orędzia, by innych mogli uczyć jego czytania, rozumienia, modlitwy i życia nim w posłuszeństwie wiary.

Powrót księży do słowa Bożego, a tym samym do Chrystusa, przekłada się na istotny owoc nawrócenia pastoralnego, jakim jest gotowość do twórczego i radosnego niesienia Ewangelii ludziom. W projekcie odnowy biblijnej parafii tymi niosącymi słowo Boże ludziom mają być przede wszystkim duszpasterze parafii. To oni, a nie zapraszani ad hoc eksperci czy charyzmatycy, mają biblijnie animować duszpasterstwo i prowadzić szkołę słowa Bożego. Pomocą będzie służyć Dzieło Biblijne, ale konkretną robotę w parafii, zgodnie z przyjętymi założeniami, muszą wykonać duszpasterze. To oni, ubogaceni Słowem, wsparci mocą Ducha Świętego, muszą uwierzyć w swe własne możliwości i otrzymany od Boga charyzmat pasterski. Wówczas będą mogli skutecznie przyczyniać się do odnowy parafii, a zarazem pięknie realizować

swe kapłańskie powołanie, rozwijać duchowo, zdobywać autorytet i duszpasterską wiarygodność.

Duszpasterze kierujący się miłością pasterską do ludzi, muszą brać na swe ramiona ciężar odpowiedzialności za prowadzenie parafii do jak najgłębszego rozwoju duchowego i do świadectwa chrześcijańskiego życia. Przecież sakramentu święceń nie przyjmuje się dla siebie i własnych korzyści, ale dla wiernych, do których zostaje się posłanym. Tajemnica dobrej parafii tkwi w gorliwości pracujących w niej kapłanów, którzy nie ograniczają się jedynie do zachowywania stanu rzeczy, ale otwierają się na nowe projekty duszpasterskie. Dziś jest to przejaw odpowiedzialności za Kościół, który napotyka na olbrzymie przeciwności ze strony szerzącego się sekularyzmu i kultury pełnej agresji wobec religii. Widać to także w naszych parafiach, w których spada liczba praktykujących, następuje odpływ młodzieży z Kościoła, a katolicyzm znacznie mniej kształtuje poglądy ludzi, wpływa na ich wybory i codzienne życie. Dlatego duszpasterze nie mogą sobie pozwolić na to, by życie religijne ich parafii było mdłe, nijakie, zastygłe w bezdusznych schematach. Naszym parafiom potrzeba: solidnej prezentacji chrześcijańskiej wiary; wytrwałej pracy formacyjnej praktykujących; cierpliwego poszukiwania tych, którzy odeszli lub zagubili się; oraz wychodzenia do obcych, a nawet wrogów Kościoła. Ożywienie i odnowę parafii zapewniają ci duszpasterze, którzy w sposób zdecydowany i stanowczy zabiorą się za wytrwałą realizację jakiegoś projektu ewangelizacji. Chce nim być również prezentowany projekt odnowy biblijnej parafii oparty na wierze i odwadze w zbawczą moc słowa Bożego.

Jak już zauważyliśmy, mogą go realizować ci duszpasterze, którzy są autentycznymi sługami Słowa. Należy jednak pamięć-

tać, że dziś żadnego projektu ewangelizacyjnego nie można przeprowadzić w pojedynkę. Dlatego przy wdrażaniu w życie również tego projektu, duszpasterzowi potrzebni będą animatorzy świeccy, którzy jak on będą sługami Słowa. Z pewnością mogą nimi być animatorzy wszystkich małych grup i wspólnot, jakie istnieją w parafii, a także wszyscy inni, którzy przeszli jakąś minimalną formację biblijną. Troską duszpasterzy winno być wspieranie wszystkich animatorów w ich formacji i angażowanie ich w dzieło odnowy parafii. Jednak z racji jej biblijnego charakteru istnieje potrzeba bardziej profesjonalnego przygotowania animatorów do pracy w szkole słowa Bożego. Papież Benedykt XVI doceniając rolę świeckich w animacji biblijnej duszpasterstwa, proponuje, aby dla ich formacji wykorzystać „istniejące już struktury akademickie” (VD 75). W naszej archidiecezji możliwość formacji biblijnej animatorów stwarza Dzieło Biblijne. Szansę tę winny wykorzystać parafie, które programowo będą chciały odnawiać się biblijnie. Odpowiednio przygotowani animatorzy świeccy, także siostry zakonne, byłiby w nich bardzo potrzebni do prowadzenia grup, których integralną częścią spotkań jest modlitewne rozważanie słowa Bożego. Oni także byłiby dużym wsparciem dla duszpasterzy w prowadzeniu przez nich parafialnej szkoły słowa Bożego i w podejmowanych inicjatywach apostołatu biblijnego.

7. Pomoc Dzieła Biblijnego

Proponowaną odnowę biblijną parafii na stałe będzie prowadzić i ożywiać istniejące w archidiecezji Dzieło Biblijne im. Jana Pawła II. W ten sposób uniknie się ograniczenia tej propozycji tylko do jednorazowej akcji związanej z rokiem duszpasterskim 2018/2019. Za jej trwałością i żywotnością stać będzie Dzieło Biblijne, które jest publicznym stowarzyszeniem wiernych o zasięgu ogólnopolskim i może działać na terenie poszczególnych diecezji za zgodą biskupa diecezjalnego. W przypadku Archidiecezji Przemyskiej stało się to faktem na mocy dekretu wydanego przez ks. abp. Józefa Michalika w dniu 14 lutego 2006 roku. Prawodawca w dekrecie erekcyjnym wskazał, że celem Dzieła Biblijnego w archidiecezji będzie „pogłębianie rozumienia Objawienia Biblijnego zgodnie z nauką Kościoła oraz kształtowanie duchowości i kultury biblijnej w duszpasterstwie, szczególnie w kaznodziejstwie i katechezie, a także w formacji indywidualnej wiernych”.

Od początku swej statutowej działalności w archidiecezji przemyskiej Dzieło Biblijne koncentruje się na formowaniu swych członków zwyczajnych i włączaniu ich w szeroko rozumiany apostołat biblijny. W tym celu odbyło się pięć edycji dwuletniej „Szkoły animatora biblijnego” (Przemyśl, Jarosław, Łańcut, Krosno i Sanok), którą ostatnio przekształcono w jednoroczny

„Kurs wprowadzający w lekturę Biblii” (Przeworsk 2016/2017). Chcąc dotrzeć z Biblią do jak największej liczby wiernych, Dzieło Biblijne przeprowadziło kilkanaście tematycznych warsztatów biblijnych, kilka rekolekcji biblijnych i diecezjalnych zjazdów parafialnych grup biblijnych, upowszechniało lekturę Biblii metodą lectio divina (między innymi w formie „24 h ze Słowem Bożym. Lectio divina w klimacie pustyni”). Wśród innych ważniejszych form działalności Dzieła Biblijnego należy jeszcze wymienić: zakładanie i prowadzenie grup biblijnych, przeprowadzenie w archidiecezji przemyskiej „Biblijnej szkoły wiary” (2012/2013), organizowanie w Przeworsku sympozjum biblijnego „Zamieszkać w Słowie” (od 2015 r.), propagowanie i organizowanie corocznych tygodni biblijnych.

Inicjatywa odnowy biblijnej parafii wychodzi naprzeciw postulatowi archidiecezjalnego Synodu, „by parafie przygotowywały wiernych do lepszej znajomości Biblii, do jej lektury i życia słowem Bożym” (statut 257 § 2). Dzieło Biblijne chce przyczynić się do realizacji tego postulatu, proponując ścisłą współpracę z parafiami, które po najbliższym roku duszpasterskim zdecydują się na kontynuację biblijnej odnowy. Ponieważ animacja biblijna całego duszpasterstwa i prowadzenie parafialnej szkoły słowa Bożego nie jest jednak łatwym przedsięwzięciem, potrzebuje wsparcia na poziomie instytucjonalnym. W jakiejś mierze może to zapewnić Dzieło Biblijne, tak by w archidiecezji, przy wsparciu Wydziału Duszpasterskiego Kurii, wytworzyła się pod tym względem pewna „tradycja biblijna”.

Parafie przystępujące do projektu odnowy biblijnej mogą liczyć na pomoc Dzieła Biblijnego przynajmniej na kilku płaszczyznach. Na pierwszym miejscu chodzić będzie o coroczne

przygotowanie materiałów potrzebnych do prowadzenia szkoły słowa Bożego, ściśle powiązanych z duszpasterskim programem diecezjalnym i całego Kościoła w Polsce, czy też dodatkowych materiałów związanych z potrzebami apostołatu biblijnego. Zawsze wiązać się to będzie z wcześniejszym formacyjnym spotkaniem duszpasterzy parafii realizującymi projekt odnowy biblijnej, w formie rekolekcji czy dnia skupienia. Celem takiego spotkania będzie wstępna ocena realizowanego programu, a przede wszystkim wyznaczenie kierunku następnego etapu odnowy poprzez uściślenie biblijnej problematyki programu na rok następny i dostosowanie go do realiów parafii. W ten sposób będzie rodzić się też wspólnota księży związanych z Dziełem Biblijnym, gotowych do współpracy i pomagania sobie w staraniach o duszpasterstwo bardziej biblijne. Wreszcie Dzieło Biblijne będzie służyć pomocą w przygotowywaniu animatorów świeckich gotowych do współpracy z księżmi w dziele odnowy swoich parafii. Ambicją duszpasterzy winno być skorzystanie z takiej możliwości, aby mieć w parafii pomocników dla szkoły słowa Bożego i do prowadzenia grupy wiernych chętnych do wspólnego czytania Pisma Świętego. Dla formacji biblijnej wszystkich animatorów grup i wspólnot parafialnych, a także innych parafian zainteresowanych Biblią, pomocne będą organizowane przez Dzieło Biblijne rekolekcje, dni skupienia, warsztaty i sympozja biblijne.

Wdrożenie projektu odnowy biblijnej parafii nie wydaje się być zbyt trudne do zrealizowania. Jednak ze względu na specyfikę i możliwości poszczególnych parafii, zwyczaje lokalne i predyspozycje duszpasterzy, wymagać będzie pewnej elastyczności, szczerych chęci i wytrwałości. Wiemy dobrze, że wszelkie programy, których nie aprobujemy duchowo, z którymi się nie utożsamia-

my, nie będziemy realizować. Pamiętajmy, że projekt jest długofalowy, wymaga działań etapowych i przekraczania kolejnych stopni; jest też otwarty na propozycje jego ubogacania i uaktualniania. W jego realizacji potrzebna jest więc otwartość misyjna i dynamizm ewangelizacyjny. Jeśli odczuwamy jakieś wewnętrzne opory i przeszkody, to one same w sobie nie powinny stać się przyczyną rezygnacji. Tym bardziej one winny nas pobudzić do refleksji nad jakością naszej parafii i naszego duszpasterstwa.

Najpierw rozeznajmy najgłębsze motywy, jakimi kierujemy się w kapłańskiej posłudze. Istotne będą pytania: czy siła naszych przedsięwzięć w posłudze wypływa z naszej bliskości z Panem oraz czy zawsze jesteśmy przekonani, że słowo, które głosimy jest słowem Boga, a nie jedynie naszą mądrością. Przy przeciążeniu różnymi działaniami duszpasterskimi, należy rozeznaczyć, czy nie są zdominowane jedynie przez „działania konsumpcyjne” i „świadczenia”, a za mało w nich takich, które prawdziwie przyczyniają się do duchowego wzrostu wiernych. Może czas zacząć lepiej szacować swoje możliwości, problemy i obawy. Zamiast gubić się i miotać w mnóstwie propozycji jednorazowych, epizodycznych akcji duszpasterskich, czy nie warto trzymać się projektu, który scala całe duszpasterstwo i sukcesywnie prowadzi do ożywienia parafii? Wiemy dobrze, że podejmowanie naraz kilku programów duszpasterskich, to prosta droga do płytkiej akcyjności i niepowodzenia.

Jeśli chcemy ożywić parafie, nie bójmy się zaufać słowu Bożemu i stać się prawdziwie jego sługami. My mamy czynić to, co w naszej mocy, pamiętając, że ewangelizacja to proces, a nie produkt, który mamy sprzedać. Ona musi być otwarta i wytrwała, bo ludzie przychodzą i odchodzą. Nie możemy więc koncentro-

wać się tylko na „obsłudze” praktykujących, ale szukać tych, co są poza wspólnotą Kościoła. Pamiętajmy jednak, że skuteczność słowa Bożego jest wolna i cała pozostaje w rękach Boga, a nie w ludzkich zabiegach i przewidywaniach. Przedkładany projekt nie chce nikogo więzić w jakimś zdefiniowanym schemacie, ale chce być pomocą w rozpoznawaniu i doświadczaniu skuteczności słowa Bożego, jego zdolności dotarcia do człowieka, wyzwala-
nia go i wprowadzania w nowe życie według objawionej w Chrystusie woli Bożej.

Na koniec chcę zwrócić uwagę na jeszcze jedną, niezwykle ważną korzyść niniejszego projektu. Otóż dzięki niemu będziemy stanowić kapłańską wspólnotę zjednoczoną we wspólnej posłudze słowu Bożemu. Będziemy mieć możliwość bycia razem w duszpasterstwie bardziej biblijnym, by wspólnie:

- rozeznawać i czynić to, co chce Pan;
- uczyć się od siebie ewangelizacji;
- omadlać i otwierać na nowe możliwości ewangelizacji;
- dzielić się radykalizmem osobistej relacji z Chrystusem i oddania ludziom w doświadczeniu krzyża;
- przyjmować doświadczenia własnej niemocy, by w niej dać się prowadzić Duchowi;
- uczyć się zachowań w walce duchowej, na którą zdany jest każdy, kto pozyskuje nowych uczniów Chrystusa;
- wspierać się w realizacji projektu, wykorzystując możliwości, jakie stwarza strona internetowa parafii.

Podstawowa literatura

- Benedykt XVI, *Posynodalna adhortacja apostołska o słowie Bożym w życiu i misji Kościoła „Verbum Domini”*, Poznań 2010.
- Franciszek, *Adhortacja apostołska o głoszeniu Ewangelii w dzisiejszym świecie „Evangelii Gaudium”*, Kraków 2013.
- Bielia B., *Pastoralne nawrócenie w teorii i praktyce parafialnej*, Katowice 2014.
- Dyk S., *Nowa ewangelizacja – konkretne wezwanie*, Gubin 2015.
- Haręzga S., *Biblia w Kościele*, Kraków 1998.
- Haręzga S., *Słowo Boże w życiu i misji Kościoła w Polsce*, Tarnów 2007.
- Hater R.J., *Przewodnik parafialny po nowej ewangelizacji – plan działania w dzieleniu się wiarą*, tł. K. Zabawa, Gubin 2015.
- Maggioni B., *Nowa ewangelizacja. Moc i piękno Słowa*, tł. M. Osocha, Kraków 2013.
- Mazurek M., *Duszpasterstwo w dobie hiperkonsumpcji*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny” 25 (2017) nr 1, s. 105-118,
- Rey D., *Parafio obudź się! Wyzwania nowej ewangelizacji*, tł. K. Czaplicka, Gubin 2014.
- Weddell S.A., *Bądź uczniem Jezusa. Zaproszenie do życia z Mistrzem*, tł. J. Czernik, Kraków 2015.
- White M., Corcoran T., *Odbudowana. Czyli jak przebudzić wiernych, dotrzeć do zagubionych i nadać Kościołowi znaczenie*, tł. K. Zabawa, Gubin 2013.
- White M., Corcoran T., *Narzędzia do odbudowy. Czyli 75 praktycznych sposobów na lepszą parafię*, tł. K. Zabawa, Gubin 2015.

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
1. Fenomen odnowy biblijnej w Kościele	7
2. Słowo Boże źródłem duchowej odnowy	11
3. Parafia „domem Słowa”	16
4. Biblijna animacja całego duszpasterstwa	20
5. Szkoła słowa Bożego	31
6. Potrzeba „sług Słowa”	35
7. Pomoc Dzieła Biblijnego	40
Podstawowa literatura.....	45

